

цінностей. Історичний досвід європейських інтеграційних процесів, сучасні теоретичні підходи до стратегічної комунікації та положення національних стратегічних документів переконливо свідчать про необхідність системного, відкритого й ціннісно орієнтованого комунікаційного підходу.

Список використаних джерел

1. European Commission. Communicating Europe in Partnership. Brussels, 2007.
2. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. Cambridge : Polity Press, 1989.
3. OECD. Public Communication: The New Imperative. Paris : OECD Publishing, 2021.
4. Кривицький Ю. В. Вплив правової культури на ефективність реалізації правової реформи. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 22–27. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2023.03
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>

Намчук Анна Олегівна,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Іванчук Наталія Віталіївна,
старший викладач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Забезпечення прав і свобод людини є одним із головних принципів функціонування сучасної правової держави. Вони реалізуються через складну систему інструментів і механізмів, що діють як на національному, так і на міжнародному рівнях [1]. Національні механізми відображають унікальні особливості кожної держави: її правову традицію, історичний досвід, соціально-економічні та культурні умови. Водночас міжнародні стандарти встановлюють універсальні рамки прав людини, які є обов'язковими для всіх

країн-учасниць міжнародних угод незалежно від релігії, політичних переконань чи соціального статусу громадян [13].

Ефективність забезпечення прав людини залежить не лише від формального прийняття законів, але й від створення умов для їх практичної реалізації та захисту від порушень [3]. Основу такої системи складає взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування, судових та правоохоронних органів, а також активна участь громадян і громадських організацій [4]. Успішна реалізація прав вимагає, щоб усі учасники процесу були незалежними, професійними та підзвітними суспільству [15].

Національний механізм захисту прав громадян в Україні формує два взаємопов'язаних рівні: нормативний і інституційний. Нормативна база визначає права і свободи, їх зміст і способи захисту. Верховна Рада України, як єдиний законодавчий орган, приймає закони та інші нормативні акти, що регулюють реалізацію прав, встановлюють гарантії їх захисту та визначають порядок набуття або припинення громадянства [1]. Такі акти охоплюють права внутрішньо переміщених осіб, дітей, людей з інвалідністю та національних меншин [3]. Нормативна база також включає міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, які мають пріоритет у сфері захисту прав людини [13].

Інституційний рівень передбачає функціонування спеціалізованих органів і структур, що реалізують права громадян на практиці. Серед них – Комітет Верховної Ради з прав людини та національних меншин, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Уповноважений Президента з прав дитини, людини з інвалідністю та кримськотатарського народу [14]. Ці органи здійснюють контроль за дотриманням прав, координують діяльність державних установ, реагують на порушення та пропонують заходи для їх усунення [15].

Президент України, відповідно до Конституції, є гарантом дотримання прав і свобод, забезпечуючи формування та реалізацію державної політики у цій сфері [1]. Він призначає уповноважених, які моніторять ситуацію, виявляють порушення та вживають заходів для їх усунення [14]. Кабінет Міністрів України, у свою чергу, координує виконання державної політики, забезпечує практичну реалізацію законів та представляє Україну в міжнародних структурах, таких як Європейський суд з прав людини [13].

Значну роль у забезпеченні прав і свобод відіграють органи виконавчої влади на місцях – обласні, районні та міські державні адміністрації. Вони реалізують державну політику безпосередньо у територіальних громадах, дбаючи про безпечне середовище, доступність державних послуг та захист прав громадян [3]. Паралельно органи місцевого самоврядування здійснюють контроль і реагують на порушення, створюючи додаткові механізми захисту прав у громадах [14]. Судова система та адвокатура є ключовими інструментами практичного захисту. Конституційний Суд контролює відповідність законів Конституції, офіційно тлумачить її положення та забезпечує верховенство права [1]. Громадяни мають право звертатися до судів для захисту своїх прав, а адвокатура, як недержавна самоврядна структура, надає правову допомогу, представляє інтереси клієнтів у суді та сприяє відновленню порушених прав [15]. Не менш важливим елементом є активна

участь громадянського суспільства. Громадські організації, волонтерські рухи та ініціативи «правової допомоги» відіграють роль посередників між державними органами та населенням, контролюють діяльність влади, інформують громадян про їх права та сприяють формуванню культури правової свідомості [14]. Такий підхід дозволяє не лише формально дотримуватися законів, але й забезпечує їх практичне застосування у житті людей [115].

Таким чином, національна система захисту прав людини в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих, інституційних і громадських механізмів. Її ефективність залежить від якості законів, незалежності органів влади, професіоналізму державних і недержавних інституцій, а також активності суспільства [1–15]. Тільки через взаємодію всіх учасників можливо забезпечити реальний захист і практичну реалізацію прав та свобод громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України. – Київ: Верховна Рада України, 1996. – 80 с.
2. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 № 2235-III. – Відомості Верховної Ради України, 2001, № 6, ст. 38.
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII. – Відомості Верховної Ради України, 2014, № 44, ст. 442.
4. Закон України «Про Національну поліцію» від 2.07.2015 № 580-VIII. – Відомості Верховної Ради України, 2015, № 40, ст. 445.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7.07.2010 № 2453-VI. – Відомості Верховної Ради України, 2010, № 40, ст. 415.
6. Конституційний Суд України. – Офіційний сайт. URL: <https://ccu.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2025).
7. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. – Офіційний сайт. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2025).
8. Уповноважений Президента України з прав дитини. – Офіційний сайт. URL: <https://childrenombudsman.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2025).
9. Кабінет Міністрів України. Постанова про Координаційну раду з питань якості і безпеки життя людини. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2025).
10. Харківський національний університет внутрішніх справ. Методичні матеріали з прав людини. – Харків, 2020. – 56 с.
11. Органи місцевого самоврядування в Україні: навчальний посібник / за ред. О. І. Шевченка. – Київ: КНУ, 2019. – 128 с.
12. Європейський суд з прав людини. – Офіційний сайт. URL: <https://www.echr.coe.int/> (дата звернення: 28.10.2025).
13. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. 1966.
14. Закон України «Про громадські об'єднання». 2012.
15. Рабінович П. Практичні аспекти забезпечення прав людини в Україні. – Київ, 2018.

